

Відгук

офіційного опонента

на дисертацію Горобця Кирила Юрійовича

**«ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА ТЕЛЕВІЗІЙНИХ
СЕРІАЛІВ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ТЕЛЕРИНКУ»,**

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

зі спеціальності 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво»,

Галузь знань 02 «Культура і мистецтво»

Актуальність дисертаційної роботи Горобця Кирила Юрійовича зумовлена активною інтеграцією української аудіовізуальної індустрії до європейського медійного простору, що потребує переосмислення виробничих моделей, стандартів якості та механізмів міжнародної співпраці. Зростання ролі стримінгових платформ, копродукційних проєктів і транскордонної дистрибуції актуалізує аналіз конкурентоспроможності українського серіального виробництва на європейському ринку. Особливого значення ця проблема набуває в умовах повномасштабної російсько-української війни, коли телевізійні серіали стають важливим інструментом культурної дипломатії, формування національної ідентичності та репрезентації України за кордоном. Дослідження дає змогу визначити специфіку адаптації українських продюсерських практик до європейських принципів фінансування, виробництва й просування аудіовізуального контенту. Отримані результати сприятимуть виробленню ефективних стратегій розвитку української серіальної індустрії та її інтеграції до єдиного європейського аудіовізуального ринку.

В дисертаційній роботі чітко визначено мету, об'єкт і предмет дослідження, які логічно узгоджені та взаємопов'язані. Суть проблеми, розглянутої в дисертації, полягає у виявленні специфіки українського виробництва телевізійних серіалів, його відповідності європейським виробничим, економічним і творчим стандартам, а також визначенні перспектив інтеграції української серіальної індустрії до європейського

телеринку. Об'єктом дослідження виступають українські телевізійні серіали як складник сучасного аудіовізуального виробництва. Предмет дослідження – особливості виробництва та моделі інтеграції українських телевізійних серіалів до європейського аудіовізуального ринку. Хронологічні межі дослідження ретроспективно охоплюють кінець XX – першу чверть XXI ст. Мета дисертаційної роботи – з'ясувати особливості виробництва українських телевізійних серіалів та обґрунтувати моделі їх інтеграції до європейського аудіовізуального ринку в умовах трансформації телевізійної індустрії та цифровізації аудіовізуального середовища.

Особливу увагу у першому розділі приділено теоретико-методологічним засадам дослідження. Три основних підходи – культурологічний, соціокультурний та виробничий – дозволили здобувачеві досягти мети в аналізі особливостей виробництва українських телевізійних серіалів та виявити основні моделі інтеграції цих аудіовізуальних продуктів в європейський телеринок. Автор дисертації ґрунтовно досліджує особливості підходів американської та європейської дослідницьких традицій щодо телесеріалів і справедливо встановлює те, що сучасний телесеріал функціонує як багатовимірний аудіовізуальний феномен, осмислення якого потребує врахування виробничих, наративних, культурних і комунікаційних чинників (стор. 34 дисертації). Теоретичним підґрунтям дослідження стали праці Т. Кохана, І. Зубавіної, Л.Новікової, Г. Погребняк, Т. Сидорчук, Г. Чміль, Н. Корабльової та інших українських дослідників. Окрім цього здобувачем був опрацьований певний масив іноземної фахової літератури, дотичної до зазначеної проблеми (К. Джонсон та А. Лотц, Дж. Міттелл, Д. Діск, Т. Поель та ін.). Втім автор дисертації справедливо зазначив про недостатність вивчення цієї проблеми на сьогодні, що і зумовило появу цього дисертаційного дослідження.

Важливим висновком до розділу стала думка про те, що «горизонтальна, вертикальна та антологічна моделі відрізняються не лише способом побудови наративу, але й особливостями взаємодії з аудиторією, виробничими

принципами та потенціалом міжнародної адаптації. Це дає підстави розглядати структуру серіальної оповіді як один із чинників конкурентоспроможності аудіовізуального продукту в умовах європейського ринку» (стор. 78 дисертації).

Другий розділ дисертації зосереджений на дослідженні виробництва серіалів в Україні в контексті європейських стандартів та вимог ринку. В розділі розглядаються виробничі механізми та індустріальні стандарти створення конкурентоспроможного телесеріалу та технологічні засади виробництва сучасних українських серіалів. Автор зазначає, що «регуляторні інструменти ЄС спрямовані не лише на забезпечення конкуренції, а й на збереження культурної самобутності держав-членів. <...> Саме ця модель сьогодні визначає нормативні рамки функціонування європейського телеринку та умови інтеграції до нього українського серіального виробництва» (стор.85 дисертації). Не можна не погодитись з думкою, що «в умовах функціонування єдиного цифрового аудіовізуального простору відповідність технічним стандартам стає необхідною передумовою міжнародної дистрибуції серіалу та його інтеграції до платформного середовища» (стор.93). В цьому контексті українським законодавцям та виробникам телесеріалів слід подбати про уніфікацію форматів доставки контенту, використання сучасних технологій візуального виробництва, високі стандарти звукового оформлення, а також забезпечення цифрової інтероперабельності між мовниками та платформами.

Розглядаючи приклади різних закордонних та вітчизняних телесеріалів, здобувач справедливо доходить висновку, що розвиток українського серіального виробництва відбувається в напрямі інтегрованої цифрової моделі, яка передбачає поєднання сучасних візуальних, звукових і віртуальних технологій у межах єдиного виробничого процесу. В розділі встановлено ключові вимоги до серіалів, зокрема відповідність стандартам *high-end fiction*, технологічну якість, міжкультурну зрозумілість і конкурентоспроможність. Зазначено, що вітчизняні виробники серіалів повинні приділяти особливу

увагу мовній політиці, цифровим технологіям та проєвропейським стандартам у формуванні сучасної моделі українського серіального виробництва.

Аналізуючи основні моделі інтеграції українських телесеріалів до європейського аудіовізуального простору (продаж готового продукту, форматний експорт і міжнародну копродукцію тощо) в третьому розділі дисертації, здобувач фіксує те, що на сьогодні для українських виробників серіалів цією моделлю є саме копродукція, яка забезпечує об'єднання фінансових і творчих ресурсів, відповідність європейським індустріальним стандартам та розширення можливостей міжнародної дистрибуції. Важливою частиною розділу є детальний аналіз інструментів для реалізації цієї моделі в межах поступової інтеграції України в європейський аудіовізуальний простір. Зокрема, серед іншого, встановлено, що український телевізійний серіал виконує консолідаційну, меморіальну, репрезентаційну та іміджеву функції, беручи участь у поширенні українського соціокультурного досвіду та утвердженні України в європейському медіапросторі.

Висновки дисертаційного дослідження Горобця Кирила Юрійовича систематизують і узагальнюють результати комплексного аналізу особливостей українського виробництва телевізійних серіалів у контексті європейського ринку. Вони підкреслюють теоретичну та практичну значущість отриманих результатів, а також демонструють наукову новизну та міждисциплінарний характер роботи.

Наукова новизна дисертації полягає у кількох аспектах. По-перше, комплексне дослідження специфіки виробництва сучасних українських телесеріалів, спрямованих на європейський телевізійний ринок, а саме: міжнародної копродукції, відповідності стандартам *high-end fiction*, орієнтації на платформну дистрибуцію та репрезентації українського досвіду повномасштабної війни. По друге, обґрунтування моделі інтеграції українських телесеріалів до європейського аудіовізуального ринку, що охоплює продаж готового продукту, форматний експорт і міжнародну

копродукцію, а також визначено ступінь їх реалізації у вітчизняній серіальній практиці. По третє, новітня періодизація розвитку українського серіального виробництва в контексті європейської інтеграції, що охоплює пострадянський (1991–2013 рр.), перехідний (2014–2021 рр.) та євроінтеграційний (з 2022 р.) етапи, які відображають трансформацію мовної, виробничої та ринкової парадигм. Важливим аспектом новизни дослідження є і те, що здобувач удосконалив методологію комплексного аналізу телесеріалів, яка ґрунтується на поєднанні культурологічного, соціокультурного та виробничого підходів і дає можливість оцінювати їх відповідність сучасним вимогам європейського телеринку. Ця опція вкрай важлива як для практиків-виробників, так і для освітян, які займаються навчанням та підготовкою новітнього покоління виробників відповідного серіального продукту.

Найбільш вагомими результатами дисертаційного дослідження Горобця Кирила Юрійовича демонструють та доводять наступне:

- вперше в українському кінознавстві визначено специфіку виробництва сучасних українських серіалів, спрямованих на європейський телеринок, що полягає у поєднанні міжнародної копродукції, високих виробничих стандартів формату *high-end fiction*, платформної дистрибуції та репрезентації українського досвіду повномасштабної війни;
- обґрунтовано модель інтеграції українських телесеріалів до європейського аудіовізуального ринку, що охоплює продаж готового продукту, форматний експорт і міжнародну копродукцію, а також визначено ступінь їх реалізації у вітчизняній серіальній практиці;
- запропоновано періодизацію розвитку українського серіального виробництва в контексті європейської інтеграції, що охоплює пострадянський (1991–2013), перехідний (2014–2021) та євроінтеграційний (з 2022 року) етапи, які відображають трансформацію мовної, виробничої та ринкової парадигм.

Практична значущість результатів дослідження полягає у можливості використання його результатів для вдосконалення стратегій розвитку українського телевізійного серіального виробництва в умовах інтеграції до європейського аудіовізуального простору. Визначені особливості організації виробничого процесу, моделей фінансування, копродукційної взаємодії, жанрово-форматної структури та механізмів дистрибуції телевізійних серіалів можуть бути використані продюсерами, телевізійними мовниками, медіакомпаніями та органами державної влади під час розроблення програм підтримки національного серіального виробництва, формування міжнародних партнерств і підвищення конкурентоспроможності українського аудіовізуального продукту на європейському телеринку.

Результати дослідження можуть бути застосовані у підготовці фахівців спеціальності «Аудіовізуальне мистецтво та медіавиробництво», під час викладання дисциплін із продюсування, телевізійного виробництва, медіаменеджменту, сценарної майстерності, аудіовізуальної індустрії та міжнародної копродукції, а також у науково-дослідній діяльності, присвяченій розвитку європейського телеринку. Запропоновані теоретичні узагальнення та практичні рекомендації можуть слугувати основою для розроблення сучасних моделей виробництва телевізійних серіалів, адаптації європейських практик до українського медіасередовища, формування ефективних стратегій міжнародної дистрибуції та зміцнення позицій українського серіального контенту на світовому аудіовізуальному ринку.

Разом із тим, у роботі окреслено декілька дискусійних питань, які відкривають перспективи для подальших наукових досліджень зазначеної проблеми:

- у дисертації переконливо розкрито особливості виробництва українських телевізійних серіалів у контексті європейського телеринку. Водночас для повнішого розуміння виявлених тенденцій доцільно було б дещо ширше окреслити сучасний стан української серіальної індустрії,

зокрема трансформацію ринку після 2022 року, зміни у співвідношенні між телевізійними мовниками, незалежними продакшн-компаніями та цифровими платформами. Такий аналіз дозволив би ще чіткіше пов'язати авторські висновки із сучасними процесами розвитку українського аудіовізуального сектору;

- у дисертації здійснено аналіз шести телевізійних серіалів, які становлять емпіричну основу дослідження. Водночас більш розгорнутого обґрунтування заслуговували б критерії їх відбору. Це дозволило б ще виразніше продемонструвати репрезентативність сформованої вибірки та її відповідність авторській концепції розвитку українського серіального виробництва;
- у роботі обґрунтовано використання поняття «європейський телеринок». Водночас цей феномен є достатньо неоднорідним і охоплює різні моделі функціонування аудіовізуальної індустрії. У зв'язку з цим певний інтерес становило б більш чітке окреслення специфіки окремих європейських моделей або принаймні тих сегментів ринку, інтеграція до яких сьогодні є найбільш актуальною для українського серіального виробництва;
- на особливу увагу заслуговує аналіз інтеграції українського серіального виробництва до європейського аудіовізуального простору. Водночас дискусійним залишається питання співвідношення різних механізмів такої інтеграції – міжнародної копродукції, співпраці зі стримінговими платформами, участі у фондах підтримки аудіовізуального виробництва та міжнародної дистрибуції. Детальніше зіставлення цих механізмів дозволило б ще повніше розкрити перспективи розвитку української серіальної індустрії;
- окремий інтерес становить вплив цифрової трансформації аудіовізуальної індустрії на сучасне серіальне виробництво. У роботі слушно наголошено на зміні виробничих стандартів, однак перспективним видається подальше осмислення ролі глобальних

стримінгових платформ, розвитку трансмедійних практик та нових моделей взаємодії з аудиторією, які дедалі більше визначають міжнародну конкурентоспроможність серіального контенту.

Тим не менш, окреслені дискусійні аспекти не зменшують значущості отриманих результатів, натомість вони визначають потенціал для розвитку нових напрямів досліджень, що поєднують теоретичний аналіз, емпіричну апробацію та вивчення додаткових аспектів проблеми (до прикладу: Дослідження ролі глобальних платформ у зміні виробничих стандартів, жанрової структури, моделей фінансування та міжнародної дистрибуції українських серіалів), що надасть змогу визначити нові можливості інтеграції національного контенту до світового аудіовізуального ринку й окреслити перспективи підвищення його міжнародної конкурентоспроможності.

У підсумку, дисертаційне дослідження Горобця Кирила Юрійовича «Особливості українського виробництва телевізійних серіалів у контексті європейського телеринку» характеризується високим рівнем теоретичної, методологічної та практичної цінності, системністю викладу, логічністю структури та послідовністю аргументації. Дисертація значно поглиблює теоретичне осмислення стратегічних напрямів розвитку українського серіального виробництва, які передбачають розширення міжнародної копродукції, залучення європейських інвестиційних механізмів, удосконалення нормативно-правової бази, розвиток професійних компетентностей фахівців та посилення інтеграції української аудіовізуальної індустрії в єдиний європейський медійний простір.

Наукові публікації автора у межах апробації дисертаційного дослідження засвідчують глибоке опрацювання проблематики у фахових виданнях та наукових конференціях, що підтверджує їхню наукову верифікацію, актуальність і відповідність сучасному стану розвитку гуманітарного знання. Робота відповідає чинним вимогам Міністерства науки

і освіти, що висувуються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво», галузі знань 02 «Культура і мистецтво». Автор дисертації заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії.

Офіційний опонент

Алфьорова Зоя Іванівна,
доктор мистецтвознавства, професор,
завідувачка кафедри крос-культурних практик
Харківської державної академії дизайну і мистецтв,
Голова Харківського осередку НСКУ

